

Die Rede des Herrn Philipp Kries, Echternach

Vere'ert Geest, le'f Matbürger!

Haut hô mer d'Gelëenhât, e Maan ze e'eren, dee knaps en Drettel vò seim Leewe bannicht e'se Maure gewönt hôt an dach sein ganz Leewenszäit en Echternôcher durch an durch aß bliwen, an dobäi mat dene beste Kalite'ten.

Wann d'Red op den Andre'i Duchscher kömt, denkt ä fir d'ischt ön de' Erfendong, de' säin Nôm ze son ôchter d'Welt gedron, wumat heen der Menschhât en Onmaß Orbicht ofgehollt oder erlächtert hôt — ön sein patente'ert Keltren, de' mat Dausenden an Dausenden an all Leener säi gangen. Anrer keenen heen aparte' als Dichter, ma hee war mih wi Erfender an Dichter, e war e ganze Mensch: Än, dee vò Jonktem ön durch e klo'ere, pre'wige Verstand an e wôrm Härz voll Matgefe'l sich läden a hiräiße löst, den dank stidigem Fläiß mat em Pôr där gescheklichster Heen — well d'Orbicht war fir heen en Ort Religiun fir d'Menschhât — sich am Een en schi Positiun, e Verme'gen an en dichten Nôm gesechert hat, den nôch laang bei der Nowelt säi go'de Klank beheelt.

Mat winig Schull tritt en als Lierjong a seim Papp sein Schleesserwerkstaat — hei iwer stung se —, kömt mat 21 Jo'er no Paris an den Atelier, ma bes'cht dôrnent Zaicheschull a Konferenzen, a sein Professere säi voller Lôf iwer sei Fläiß a sein Regelmäßigkât; hee mästert de' frim Sprôch, su datt en se net elän korrekt, mä ôch geläfig hante're konnt.

Dat war en schin Zäit fir Echternôch, wi den Andre'i vò Paris erem, dem jongen Turnveräi bäigetrden aß, a säi fresch Talent mat dem Lezeburger Dicks rivalise'ert hôt: D'Zäit vòm «Handstraich oder der Blo'm o'us dem Rusendaal», de' jo en iwig an onverweelig Blo'm an der Dialektliteratur dôrstelt; vòm «Bloe Mondig», wu d'Leit o'us dem Laachen net ero'uskommen; vòn de «Brandbre'f», de' en klä Revolutiun op der Bühn bedeien, su aktuell waren se. All de' Steker bewaise, wi de jongen Dichter mat gescheiten Auen d'Emwelt betrôcht, sein Charakteren o'us dem Leewigen ero'uschneid, der Natirlichkât d'Wôrt reed, d'Schäinheiligkât an d'Schûrkerei onbôrmhärzig mat der Gurgel packt. Op eechnôcher Bodem gewôs, an eechternôcher Sprôch geschrîwen, mat em aigenen Doft — säin a bleiwen se E'er a Stolz fir säin Hämichsstedchen!

Am Fre'jo'er 1866 ko'm den Andre'i als Virmaan an Op-sichter an d'Eisebônwerkstaat no Letzebürg, go'f no Paris geschekt, fir sich am Telegrafewesen o'uszubilden, en Konst, mat där e grube Spaas hat an de' demols su nei an interessant war wi haut de Radio; 't war Kannerspill fir heen, e go'f Telegrafekontroller, daan Inspekter an e'sem Land an em Däl vò Belgien. Mat Orbicht ône' Een an Openthalt, well d'Dritt an d'Apparate waren de' Zäit nôch en kniwlig a quaklig Saach! Nom 70er Kre'g wollten de' Däitsch him säin Titel «Inspekter» net gelle loßen, vläicht hôt e säi schi Recht mat ze vill Geschek a landläfiger Offenhât pläde'ert!

Mä en hat mih wi än Säit op seiner Gei! Onversins, onbekemert em d'Leitsgeschweez grend heen 1873 zò' Weeker en Ge'berei. Et war e Leewe, wi en sich et gewenscht a geplangt hat. Nei'jo'eschdaag 1889 aß en änzige Besetzer vòm Weerk mat 95 Maan an e fenkt ön op aigene Rappen ze schaffen. Et war kân Klänigkât, esu er Fabrek am Land en ordentlich Kondschaft ze verschaaften. «En batter Zäit,» bekennt hee selwer, «wu dax o'us der Nut en Dugend gemaach muß, geen.» Mä d'Orbicht war säi Leewenselement, säin Äifer hôt s'all em säich ôgestôch a mat virôgehollt. Heen als Här woßt am Weerk iweraal Beschäd, en hat emmer e go't Wôrt an e go'de Rot bäihand, a sein Leit hô begrafft, datt se mat him mißte ston oder falen, a se hô gemaacht, wat d'Perd fir d'Sporen. Bei der Jubiläumsfeier 1906 set den Andre'i:

«D'Glek, dat mich nôch vò fre'er kannt hôt, aß virôgefôr, et go't mat mer ze mänen.» Do ka mer gerechterweis derbäiseezen, datt hee seinersäits eppes ön sich hat, wat d'Glek ön hee gebonnen, an dat war e nsälen Zihigkât, en o'ußergewinlich O'usdauer.

En hôt kân Zäit kre't fir ze pausen: Den O'usbo'u vòn der Fabrek, d'Erneierong vòn de Maschinen hô gläiche Schrett gehal mat der Opbesserong vòn de Linn an de Leewensbedengonge vòm Orbichter. D'sozial Froen, demols bäi is nôch an de Kannerscho'n, hôt hee stode'ert a persinlich ze lise geso'cht; e war fir sein Leit wi e Papp, an 't hat kân en Hand su schwôrz an su ro'u, en hôt him se vòn Härze können dreken. 'T aß bäi him kâmol's bäi Trustweerder oder Geste bliwen, en hôt sich kân Zäit a kä Geld verdre'ße geloßt, sein Orbichter gint Onfaal a Krankhât ze assereren, hinne Wônichten a Pensiunen zu sechern an hire Geest durch Schull a Musek ze erheewen.

Wat sein Sill de' Zäit beschäftigt hôt, aß an dräi Theatersteker, dem «Handweerkmaan», dem «Franz Pinell» an dem «Rekes III.» zum O'usdrock komm; d'Opfe'erong vòm «Rekes» am Stadttheater zo' Letzebürg, mam Paul Clemen an der Haptroll, hat en Erfollig, ze vergläiche mat der ischter Opfe'erong vòm «Scholdschäin» eppes 40 Jo'er virdrôn.

Natirlich hat d'Regtrung, mam Här Paul Eyschen ön der Spetz, e Maan wi den Andre'i, mat esu em gesonnen Urtel an esu dapre Plange geschwen ero'usfond. Hee kömt an d'Handelskômer, an de Verwaltungsrôt vòm Wellem, an d'Kommissiun vòm letzeburger Diktionär, an heleft mat seim Wôrt bäi alle soziale Gesetzter. De Großherzog an de belsche Kinik zeichnen hee mat hiren Orden o'us.

A bäi all där Onmaß vòn Orbicht, trotz seine 60 Jo'er, bleibt e jonk a feirig. 1904 hôt en hei beim 50jährige Stef-tongsfest als 47jähreg Mitglied vòm Handweerkerveräin d'Haptred gehal; 1906 feiert en zo' Weeker d'fofzegjährig Jubiläum vòm Weerk; an d'Lost ôm Theater dreift en zur «Villa Fina», zum «Fenstermaates», zum «Dawe Jang», wumat heen d'Leit erem hellow laachen dait wi mat seinen ischte Saachen. Ween den Här Duchscher net kannt hôt, hätt e blo'tjonge Mensch hanner em geso'cht, a fir sein Fren war et ischter en Fro vòn der Erholong, net vòn er Krankhât, wann heen all Jo'er an de Bad geräst aß. Su aß et komm, datt, wi d'Noricht vò seim Dut de 14. Januar 1911 sich verbräit hôt, de' mäist wi erschlo stungen; se hate gemänt, hee war vò Stol an Eisen an iwerhapt net ze verdeerwen.

An der Heiliger Schreff stäht dat schi Gläichnis vòn de Knecht an den Talenten, de' den Här hinnen ôvertraugt; secher go'f et dem Andre'i zego't geschrîwen, dee mat seinen Talente geschafft a geweert hat, datt en se verze'nt- a ver-zwanzigfacht konnt opweisen: Well ze schaffen, netzlech ze schaffen, war säi Grondsaz; vòn enen erop geschafft, sich eropgeschafft zu hön, säi Stolz; d'Orbicht, de' de Mensch no owen ze'cht, net zur gehirloser Maschin erofdrekt, d'Erfellong vò seim Leewen; d'Orbicht, de' am Geme't opgo soll wi en räich, doftig Blo'm, verbonne mat Familjen a Fren, d'Leewensglek; d'Orbicht, de' an der Natur, dem schinnen Här-gottsgo'ert, hir Weihong kre'e soll, de secherste Räichtom op deser Welt.

Opzerichten, ze helefen, Keerper a Geest o'uszubauen, d'Menschen enen säich verdre'glicher ze maachen, Leewens-mo't ze predigen an och ze bewiesen, d'Fräd ôm Schaffe groß ze zillen, fir dat jiderän heinîde bestalt aß: de' Gesetzter steelt is de Mensch, de Fabrekshär an den Dichter Andre'i Duchscher fir Auen. Is Echternôcher zemol, ma soß och alle wirkliche Letzeburger, bleibt d'Ondenken ön heen an der Sill agegrôwe wi d'Bo'chstowe vò seim Nôm an där Bronzeplack do!